

ACHOMAIREACTH

PLEAN FORBARTHA OILEÁN ÁRAINN MHÓIR 2008-2013

Ullmhaithe do
Chomharchumann Oileán Árainn Mhóir Teo
Meitheamh 2008

EUROPEAN UNION
STRUCTURAL FUNDS

canavan associates

Consultant Chartered Town Planners and Development Consultants

23 Prince's Street, Derry, N. Ireland, BT48 7EY

Phone from ROI: (048) 7137 1700

Fax from ROI: (048) 7137 2187

info@canavanassociates.com

www.canavanassociates.com

CLÁR

RÉAMHRÁ.....	1
PRÓIFÍL.....	1
Próifíl an Phobail	1
Próifíl an Daonra.....	1
Spleáchas Aoise.....	1
Oideachas	1
Rangú Sóisialta	2
Dífhostaíocht	2
Coibhneas Anáis	2
Spleáchas ar Liúntaisí Leasa Shóisialaigh	2
Treochtaí daonra	2
Tionchar na himirce ar an oileán	2
An Suíomh Geografach	3
CAIDÉ ATÁ BAINTE AMACH	3
Comharchumann Oileán Árainn Mhóir Teo (COAMT).....	3
Dul chun cinn ón Phlean Forbartha 1993	3
FÍS DON TODHCHAÍ	4
Bunluachanna.....	4
Téamaí straitéiseacha	6
AG CUR AN PHLEAN I BHFEIDHM	7

LIOSTA TÁBLAÍ

Tábla 1. Achoimre ar Thograí do Plean Fobarta Oileán Árainn Mhóir.....8

LIOSTA LÉARSCÁILEANNA

Léarscáil 1	Léarscáil Suímh
Léarscáil 2	Radharc ón aer agus Áiteanna In-Spéise

GIORRÚCHÁIN

CnO	Comhdháil Oileán na hÉireann
COAMT	Comharchumann Oileán Árainn Mhóir Teo
DCRGA	Department of Community, Rural and Gaeltacht Affairs
DCC	Donegal County Council
FÁS	Foras Áiseanna Saothair
FI	Fáilte Ireland
NDP	National Development Plan
RnG	Roinn na Gaeltachta
SEI	Sustainable Energy Ireland
UnG	Údarás na Gaeltachta
VEC	Vocational Education Committee

RÉAMHRÁ

Ullmhaíodh an Plean seo thar cheann Chomharchumann Oileáin Árainn Mhóir mar ionadaithe ar mhuintir Árainn Mhóir. Is é cuspóir an Phlean forbairt barrmhaitheasa a aithint d'Oileán Árainn Mhóir do na cúig bliana amach romhainn, agus comhairle a thabhairt i dtús ama maidir leis an chur i bhfeidhm. Chuir Údarás na Gaeltachta an maoiniú ar fáil don obair seo, agus maoiniú don staidéar comhchéimneach socheacnamaíoch curtha ar fáil ag Comhdháil Oileán na hÉireann.

Ullmhaíodh an Plean le linn na mblianta 2006 agus 2007. Rinneadh suirbhé teaghlach agus eacnamaíoch i rith Lúnasa agus Mheán Fómhair 2006, mar chuid den Phlean, agus foilsíodh é sin leis féin. Thug an suirbhé sin eolas mionsonraithe maidir le hacmhainní féidearthacha, déimeagrafaíocht, ioncaim, fostaíocht, agus caighdeán maireachtála; agus fuarthas léargas ar mheon agus ar thuairimí na n-oileánach. As na torthaí sin, aithníonn an Plean na príomh fhadhbanna sa cheantar, na deiseanna féideartha forbartha, agus déantar meastúchán ar na mórcheisteanna atá le tabhairt fúthu ar an oileán.

Tá an Plean leagtha amach sa phríomh dhoiciméad seo, ina bhfuil léarscáileanna ag taispeáint suíomh, áiteacha suimiúla, bailte fearainn, radharc ón aer, tithe aitheanta, ainmiú timpeallachta chomh maith le grianghraif, doiciméad Achoimre Feidhmeannachta, agus an Suirbhé Teaghlach agus Socheacnamaíoch.

PRÓIFÍL

Próifíl an Phobail

Tá todhchaí an oileáin ag brath go mór ar dhaonra buan a choinneáil ina gcónaí ar an oileán. Níos tábhachtaí ná sin do mharthanacht an oileáin, tá gá le daonra óg fuinniúil a choinneáil ansin. Mar atá le feiceáil i staitisticí an Daonáirimh, ní mar sin a tharla ón am ar ullmhaíodh an plean deireanach sa bhliain 1993.

Próifíl an Daonra

Tá líon níos lú daoine óga agus líon níos mó daoine sna grúpaí níos aosta i ndaonra Árainn Mhór. Go simplí, tá daonra an oileáin ag dul in éag. I bpróifíl folláin déimeagrafach bheadh líon níos mó daoine óga ná daoine aosta, ach tá a chúig oiread daoine thar 65 bliain d'aois is atá de linbh.

Spleáchas Aoise

Gné atá mar chúis imní níos mó ná go bhfuil an céatadán den daonra atá in aois spleáchais ag méadú, cé go bhfuil an daonra iomlán ar an oileán ag ísliú.

Oideachas

Tá leibhéal an oideachais atá bainte amach ar oileán Árainn Mhóir íseal, le 57.3% de na hoileánaigh le hoideachas bunscoile amháin. Tá sé seo dochreidte, nuair a cuirtear é i gcomparáid le Contae Dhún na nGall le 29.8% agus go náisiúnta le 18.9% , sa bhliain 2006, le hoideachas bunscoile amháin.

Rangú Sóisialta

Bíonn comhdhéanamh rangú sóisialta (an céatadán de dhaoine gairmiúla agus oibríthe láimhe oilte agus leathoilte) ar aon luí leis an leibhéal oideachais a bhíonn bainte amach ag an phobal. Arís, tá scór íseal ag Árainn Mhór i gcomparáid leis an Chontae agus go náisiúnta maidir le comhdhéanamh rangú sóisialta, agus i ndáiríre, is ann atá an leibhéal is ísle comhdhéanamh rangú sa chontae.

Dífhostaíocht

Arís, tá an ráta is airde i nDún na nGall ag Oileán Árainn Mhóir, le 56.4% de na fir dífhostaithe agus 26.2% de na mná.

Coibhneas Anáis

Tá oileán Árainn Mhóir ar cheann de na Toghcheantair is mó faoi mhíbhuntáiste in Éirinn. Lena chois sin tá an tOileán ar an t-aon toghcheantar atá rangaithe mar “ faoi fíor-mhíbhuntáiste” i gContae Dhún na nGall go hiomlán le scór anáis choibhneasta de -58.3 sa bhliain 2006.

Spleáchas ar Liúntaisí Leasa Shóisialaigh

Tá na staitisticí sin ón Daonáireamh deimhnithe ag an líon daoine atá ag brath ar liúntaisí Leasa Shóisialaigh. In iomlán, tá 284 duine, nó 54% de dhaonra an oileáin ag brath ar chineál éigin de liúntas Leasa Shóisialaigh i mí na Nollag 2006.

Treochtaí daonra

Bhí daonra Árainn Mhóir ar an ceathrú daonra is airde ar na 9 oileáin mhóra seo sa bhliain 1841. Tháinig titim ar an daonra i ngach oileán thar na tréimhse sin. Ar na hoileáin uilig ach amháin ar oileán Árainn Mhóir, bhí laghdú cothrom de réir a chéile ó lár na seascaidí go dtí go dtáinig seasmhacht ar an daonra le blianta beaga anuas.

Ar oileán Árainn Mhóir, bhí na hathruithe ar an daonra níos feiceálaí agus titim rialta ag teacht ar an líon daoine. Tháinig méadú maith ag deireadh na seachtóidí agus tús na n-ochtóidí, ach tháinig titim arís le tamall anuas. Tá an dara daonra is airde in Árainn Mhóir, ag teacht i ndiaidh Inis Mór, ón bhliain 1961.

Tionchar na himirce ar an oileán

Is iad laghdú ar dhaonra agus próifíl aoise ag titim na príomh chúiseanna le tréigean na n-oileán. De réir mar a thiteann an daonra, éiríonn sé níos deacra ag na seirbhísí trádála agus sóisialta a bheith ag trádáil go heacnamaíoch; druideann na siopaí agus na pubanna agus gearrtar siar ar sheirbhísí nó aistrítear iad isteach go tír mór. Mar thoradh ar sin, tagann méadú ar an eisimirce agus titeann sprid an phobail. Téann an eisimirce agus bánú lámh ar lámh.

Seo an scéal go díreach ar Árainn Mhóir inniu. Is é príomhchuspóir an Phlean seo an titim sa daonra a chothromú, murar féidir é a iompú siar sa phobal seo

An Suíomh Geografach

Is cinnte go bhfuil méid, suíomh geografach agus rochtain ag cur le stádas Árainn Mhór mar an dara hoileán is mó in Éirinn maidir le daonra.

Is é Árainn Mhór an dara hoileán is mó achair in Éirinn, sa dara háit i ndiaidh Inis Mór. Níl Árainn Mhór ach 5 km ón tír mór. Tá dhá bhád farantóireachta ag freastal ar an oileán.

Leis an rogha atá ag na hoileánaigh agus ag cuairteoirí anois le seirbhís farantóireachta agus clár ama níos fearr, thig le daoine taisteal go laethúil chuig agus as an oileán. Ba cheart go ndéanfadh se in an t-oileán níos tarraingtí mar áit le cónaí agus le cuairt a thabhairt, agus b'fhéidir go gcuideodh sin leis an titim sa daonra a iompú siar amach anseo. Ach tá costas le rochtain agus is é an costas breise sin a chruthaíonn dúshláin do thionscnaimh ar an oileán.

CAIDÉ ATÁ BAINTE AMACH

Comharchumann Oileán Árainn Mhóir Teo (COAMT)

Bunaíodh Comharchumann Oileán Árainn Mhóir Teo (COAMT) sa bhliain 1976 agus tá sé mar an príomh eagraíocht ionadaíoch ar an phobal maidir le forbairt agus gnóthaí pobail. Is forbairt eacnamaíoch, shóisialta agus chultúrtha an oileáin cuspóirí an Chomharchumainn.

Tugtar faoi fhorbairtí turasóireachta, gairneoireachta, iascaireachta, seirbhísí agus ceardaíochta chun sochar don phobal uilig. Déanann an Comharchumann ceangal leis na húdaráis chuí agus is féidir a theacht ar ghníomhaireachtaí agus ar mhaoiniú go díreach.

Tá COAMT ionadaíoch thar ceann phobal an oileáin. Tá seirbhísí fo-chonarthaí agus tógála curtha ar fáil. Le háitreabh agus foireann lánaimseartha, tá cumas cruthaithe ag an Chomharchumann i gcur chun cinn forbraíochta ar bhun leathan i mórán gnéithe agus le taithí fhada ag obair le mórán gníomhaireachtaí agus ag fáil tacaíochta uathu ag cur tograí i bhfeidhm.

Dul chun cinn ón Phlean Forbartha 1993

Seoladh Plean Forbartha don Oileán 15 bliain ó shin, sa bhliain 1993. Ón am sin i leith, tá go leor de na tograí agus gníomhaíochtaí a bhí molta bainte amach.

Tá bonneagar sóisialta, rochtana agus fisiciúil níos fearr ar an oileán anois. Thug an feabhas ar an eacnamaíocht náisiúnta deiseanna oibre agus oideachais in Éirinn, go háirithe i Leitir Ceanainn, Sligeach agus i mBaile Átha Cliath, rud a laghdaíonn eisimirce amach as an tír. Tá cumarsáid ar an bpointe boise ar fáil leis na teicneolaíochtaí úra. Tá laghdú mór i gcuid de na hearnálacha, go háirithe an iascaireacht agus an fheirmeoireacht. Tá mórcheisteanna úra ag teacht chun cinn, cosúil le dramhaíl, fuinneamh agus inbhuaineacht.

FÍS DON TODHCHAÍ

Bunluachanna

Is é athrá na mbunluachanna atá ag muintir Árainn Mhóir a dheimhníonn straitéis forbartha don oileán. Is iad na bunluachanna atá acu:

An Ghaeilge

Tá an teanga faoi bhagairt. Is cúis mhór buartha do mhórán daoine ar an oileán nach í an Ghaeilge an príomh theanga teagaisc sa mheánscoil ar an oileán.

Inbhuaine agus Féin-mhuinín Pobail

Cé go bhfuil ráta ard anáis choibhneasta agus spleáchais ar an oileán, tá sprid láidir pobail ar an oileán chomh maith le cumas inbhuaine agus féinmhuinín. Tá go leor bainte amach le tríocha bliain anuas ag na hoileánaigh a bhuíochas don Chomharchumann pobail. Tá áiseanna pobail, sláinte agus oideachais ar fáil le neart áiseanna riachtanacha, ina measc an t-ionad faoisimh agus tá ionad spóirt faoi dhíon molta. Tá go leor daoine ón oileán ag obair go lánaimseartha amuigh as an oileán agus thar lear. Caithfidh an t-oileán an daonra atá buan ar an oileán a choinneáil ionas go mairfidh sé.

An Eacnamaíocht

Tá fostaíocht agus ioncam de dhíth ar an oileán. Tá na slite beatha traidisiúnta, an iascaireacht agus go háirithe an fheirmeoireacht ar an oileán ag dul i léig, chomh maith leis an cheardaíocht traidisiúnta, macasamhail an chnriotáil. Is iad seo a leanas na príomh dheacrachtaí ó thaobh deiseanna fostaíochta ar an oileán :

- Costaisí níos airde iompair mar gheall ar rochtain ar an tír mór ;
- Amanna teoranta do rochtain ar an tír mór do fheithiclí;
- Deacracht teacht ar eolas faoi mhargaí a bhféadfaí díriú orthu;
- Costas maireachtála níos airde;
- Costaisí níos airde i ndáil le cosaint timpeallachta;

Tá an Plean forbartha ag súil le tabhairt faoi na mórcheisteanna sin chun níos mó deiseanna fostaíochta a chur ar fáil dóibh siúd atá ina gcónaí agus ag obair ar an oileán. D'fhéadfadh tionchar an-mhór a bheith ag déileáil leis na ceisteanna sin ar dhíriú ar eacnamaíocht an oileáin, mar go dtabharfaidh feabhas ar dheiseanna fostaíochta breis maoiné agus caiteachais chuig an oileán.

I measc na ndeiseanna féideartha eacnamaíochta agus fostaíochta ar an oileán tá earnáil na seirbhísí agus micreafhiontair, turasóireacht, fuinneamh inathnuaite, agus éagsúlú i dtáirgeadh éisc agus bia. Dá mbeadh an oiread forbartha agus is féidir déanta ar na hearnálacha seo, d'fhéadfadh siad tionchar an-dearfach a bheith acu ar an oileán.

Turasóireacht

Bhí an turasóireacht i gcónaí mar fhoirse thábhachtach ioncaim d'Oileán Árinn Mhóir, agus tá féidearthacht ann tuilleadh ioncaim agus fostaíochta a chruthú. Tá lóistín a chur ar fáil ag líon maith teaghlach, rud atá ina fhoirse mhaith ioncaim breise. Tá lucht lóistín, seirbhísí agus na tithe tábhairne áitiúla go háirithe ag brath go mór ar thurasóirí agus ar chuairoteoirí. Tá réimse lóistín ann faoi láthair, uasghrádú de dhíth ar chuid de, agus tá gá le gníomhaíochtaí breise agus nuálaíocht sa turasóireacht.

Timpeallacht

Tá Árainn Mhór ar cheann de chuid oileáin chósta thiar Dhún na nGall. Tá caighdeán ard tírdhreach agus muirdhreach, le cnoc agus caorán sléibhe ina bhfuil cupla loch, agus ag síneadh chomh fada le beanna arda. Ar aghaidh na tíre móire, tá páirceanna beaga agus talamh féarach le foscadh níos fearr. Tá radharcanna dramatúla thar chósta an chontae, thar na sléibhte agus na hoileáin eile agus siar chun na farraige móire. Tá imeall thiar an oileáin agus na ceantair farraige ar an taobh thoir idir an oileán agus tír mór aitheanta ag an Aontas Eorpach mar cheantair le timpeallacht shainiúil. Tá na hoileánaigh bródúil as áilleacht an oileáin agus na farraige thart air.

Bhí an fharraige mar fhoirse do shaothrú slí bheatha do mhórán daoine ar an oileán ar feadh na gcéadta bliain. As an traidisiún seo, tháinig an stáisiún don bhád tarrhála ar an oileán agus gníomhaíochtaí eile mara, macasamhail an cumann rámháochta a bunaíodh ar na mallaibh..

Tá dumpáil agus bruscar ag milleadh na hacmhainne timpeallachta seo. Is bainistíocht na dramháola an mhórchéist is mó ag na hoileánaigh faoi láthair. Tá tionchar aige fosta ar dhearcadh turasóireachta maidir leis an oileán agus ag tarraingt aird dhiúltach sna meáin.

Rochtain

Tá rochtain rialta agus inacmhainne ar an oileán fíorthábhachtach. Tá rochtain fhisiciúil níos fearr anois le dhá bhád farantóireachta agus clár ama seirbhíse leathnaithe. Tá costas iompair ina ualach throm ar na hoileánaigh agus cuirfidh ardú i bpraghas na hola leis sin.

Téamaí straitéiseacha

Tá naoi dtéama comhlántach forbartha straitéisigh aitheanta don phlean comhtháite straitéiseach. Tá cur síos sonrath orthu, le cuspóirí agus dúshlán aitheanta agus tograí agus gníomhaíochtaí faoi leith sonraithe. Tá scála ama agus freagrachtaí curtha síos. Seo a leanas na téamaí:

- An Ghaeilge agus an Cultúr Gaelach
- Forbairt Pobail
- Fostaíocht
- Inbhuaine agus Fuinneamh in-athnuaite
- Turasóireacht
- Iascaireacht agus Talmhaíocht
- Rochtain
- Dramhaíl
- Tithíocht

Taispeánann an tábla achoimre deiridh cuspóirí agus gníomhaíochtaí na dtéamaí.

AG CUR AN PHLEAN I BHFEIDHM

Is próiseas atá sa Phlean Forbartha a chuirfidh tograí chun tosaigh agus a chuideoidh lena gcur i gcríoch. Le linn comhairliúcháin don Phlean agus á ullmhú, cuireadh roinnt tograí ar siúl - tógáil ar shiúl feithiclí ré-chaite, críochnú na háite súgartha agus an Garda ar an oileán.

D'fhéadfaí go leor de na gníomhaíochtaí atá liostaithe a bhaint amach sna cúig bliana de thréimhse saoil an Phlean seo. Is iad Comharchumann Oileán Árainn Mhóir, agus coistí éagsúla ar an oileán agus muintir an oileán, a bhfuil an Comharchumann mar ionadaí acu, atá freagrach i ndeireadh an lae as cur i bhfeidhm an Phlean.

Beidh tacaíocht agus páirtíocht na ngníomhaireachtaí fíor thábhachtach chun go mbeidh rath ar an Phlean seo. Cuirfidh cur i bhfeidhm Phlean Forbartha Árainn Mhóir ualach breise ar fhoireann forbartha an Chomharchumainn, agus mar sin, moltar oibrí forbartha breise.

Ba cheart coiste stiúrtha a bhunú, ar a mbeidh ionadaíocht ó na ngníomhaireachtaí le díriú ar chur i bhfeidhm na ngníomhartha eagsúla atá leagtha síos. Ba cheart go gclúdódh sin monatóireacht agus athbhreithniú ar an dul chun cinn ar bhun bliantúil ar a laghad.

Ba cheart muintir an oileáin a choinneáil ar an eolas faoin Phlean agus faoin dul chun cinn atá a dhéanamh, ag baint úsáide as cruinnithe áitiúla, poiblíocht áitiúil, an nuachtlitir pobail atá molta, agus láithreán idirlín.

Tiocfaidh ábhair agus deiseanna eile chun tosaigh gur féidir a tharraingt isteach sa Phlean.

Tábla 1. Achoimre ar Thograí do Phlean Fobartha Oileán Árainn Mhóir

TÉAMA: 1 GAEILGE AGUS CULTÚR GAELACH					
<i>Aidhm</i>	<i>An Ghaeilge agus an cultúr Gaelach a láidriú ar an oileán</i>				
Cuspóir	Gníomh	Freagracht	Costaisí agus Foinsí maoinithe	Scála ama	Torthaí a mbeifear ag súil leo
(1.1) An teanga a chur chun cinn	1.1.1 Glacadh le plean forbartha don Ghaeilge agus é a chur i bhfeidhm	COAMT UnG	UnG	Gearrthéarmach	Beidh níos mó daoine bródúil as a bheith ag labhairt na Gaeilge agus ag baint taitnimh as a gcultúr. Beidh níos mó daoine ag labhairt Gaeilge go laethúil, beag beann ar a n-aois nó a gcumas. Cuirfidh an chomharthaíocht uathúil Ghaelach agus na tionscnaimh ealaíne pobail leis an timpeallacht agus an chultúr.
	1.1.2 Cur chun cinn ar phleananna agus pholasaithe don Ghaeilge a ullmhú ag gnónna agus ag grúpaí pobail agus deonacha.	Tionscnóirí UnG	UnG		
	1.1.3 Oifigeach teanga/forbartha pobail a fhostú		UnG		
	1.1.4 Comhionannas teanga a chur chun cinn sa Mheán Scoil	Coiste Gairmoideachais			
	1.1.5 Úsáid na Gaeilge a mhéadú tríd chlár rialta cúrsaí agus imeachtaí sóisialta a chur ar fáil do dhaoine as gach aois ghrúpa agus gach cumas.	COAMT Coláistí Gaeilge	UnG		
	1.1.6 Breis comharthaíochta dátheangach a chur suas.	CC D na nG- Bóithre COAMT	Foras na Gaeilge CC Dna nG		
	1.1.7 Togra ealaíne pobail a chur i gcríoch a léireoidh an teanga agus imeacht chomhlántach chultúrtha/stairiúil.	CC D na nG; RnG COAMT	CC D na nG RnG		

TÉAMA: 2 FORBAIRT POBAIL AGUS ÁISEANNA					
<i>Aidhm</i>	<i>Forbairt pobail níos láidre agus comhordaithe le réimse níos mó áiseanna</i>				
Cuspóirí	Gníomh	Freagracht	Costaisí agus Foinsí maoinithe	Scála ama	Torthaí a mbeifear ag súil leo
(2.1) Forbairt pobail a láidriú	2.1.1 Gníomhaíochtaí spóirt a eagrú do dhaoine ar gach aois	Coistí an oileáin atá faoi scáth an chomharchumainn COAMT COAMT COAMT; An Garda Síochána An Garda Síochána COAMT	UnG INTERREG IV	Gearrthéarmach	Beidh tacaíocht ag COAMT ina ról forbartha pobail.
	2.1.2 Bain uasmhéid úsáide as áiseanna pobail atá ann cheana féin mar ionaid d'oideachas agus d'imeachtaí				Beidh úsáid níos éifeachtaigh bainte as acmhainní an oileáin. Beidh cumarsáid níos fearr ar fud an oileáin
	2.1.3 Méadaigh cumarsáid idir ghrúpaí agus fógraíocht ar fud an oileáin uilig				
	2.1.4 Nuachtlitir pobail a chur ar fáil				
	2.1.5 Nuachtlitir pobail a chur ar fáil níos minicí				Móthóidh daoine níos sábháilte ina gcuid tithe
	2.1.6 Grúpa pobal ar aire a eagrú don oileán uilig				Cuirfear le saol an phobail ar an oileán tríd fhoghlaim ó phobail oileán eile .
	2.1.7 Lean leis an Garda ar an oileán go séasúrach				
	2.1.8 Lean leis na nascanna trasnáisiúnta agus INTERREG				

<p>(2.2) Breis áiseanna pobail a chur ar fáil</p>	<p>2.2.1 Éascaíocht ar sholáthar foirgnimh iol-úsáide spóirt agus caithimh aimsire faoi dhíon ag an Choiste Gairm oideachais ag an mheán scoil</p> <p>2.2.2 Éascaíocht ar sholáthar páirce uile aimsire in aice leis an Bhaile Saoire nó na páirce peile</p> <p>2.2.3 Fiosrú faoi sholáthar linn snámha téite ag úsáid fuinnimh inathnuaite gaoithe nó toinn</p>	<p>Coiste Gairmoideachais, RnG, COAMT</p> <p>CC D na nG COAMT</p> <p>Cumann Peile COAMT RnG COAMT Forbróir fuinnimh</p>		<p>Gearrthéarmach</p>	<p>Beidh raon níos leithne acmhainní spóirt agus pobail ar fáil don phobal a thabharfaidh cáilíocht an bheatha níos fearr agus a spreagfaidh daoine le fanacht ar an oileán agus teaghlaigh úra le theacht ann.</p>
--	---	---	--	-----------------------	---

TÉAMA : 3		FOSTAÍOCHT			
<i>Aidhm</i>	<i>Deiseanna fostaíochta agus oideachais a mhéadú ar oileán Árainn Mhór</i>				
Cuspóir	Gníomh	Freagracht	Costaisí agus Foinsí maoinithe	Scála ama	Torthaí a mbeifear ag súil leo
(3.1) Bunús traenála níos leithne a chur ar fáil, infheistíocht a mhealladh isteach agus fiontraíocht a chur chun cinn	3.1.1 Anailís ar riachtanais traenála	COAMT FÁS	FÁS /UnG	Gearrthéarmach	Beidh rannpháirtíocht níos iomláine ag an oileán san eacnamaíocht áitiúil, reigiúnach agus náisiúnta. Pillfidh níos mó eisimircí ar an oileán chun gnónna a bhunadh. Beidh scileanna úra teicneolaíochta ag muintir an oileáin.
	3.1.2 Comhdháil forbartha gnó a eagrú chun fiontraíocht agus infheistíocht isteach a spreagadh	COAMT FÁS UnG	FÁS UnG CnO		
	3.1.3 Traenáil sna scileanna riachtanacha a chur ar fáil, cosúil le teicneolaíocht gnó agus faisnéise, teicneolaíocht fuinnimh inathnuaite agus éifeachtacht fuinnimh	COAMT CC D na nG			
	3.1.4 Traenáil sna scileanna riachtanacha a chur ar fáil, cosúil le teicneolaíocht gnó agus faisnéise, teicneolaíocht fuinnimh inathnuaite agus éifeachtacht fuinnimh	FÁS COAMT SEI	FÁS UnG CnO		
(3.2) Forbairt ar ghnó gairmiúil seirbhíse aistriúcháin	3.2.1 Fiosraigh féidearthacht seirbhíse aistriúcháin a fhorbairt agus an chreidiúint a bheidh riachtanach	COAMT Fiontraíthe	UnG	Gearrthéarmach	Cuirfear gnó uathúil Gaelach ar bun

TÉAMA: 4 INBHUANAITHEACHT AGUS FUINNEAMH INATHNUAITE					
Aidhm	Cineálacha fuinnimh inbhuaine agus inathnuaithe a fhorbairt ar oileán Árainn Mhór				
Cuspóirí	Gníomh	Freagracht	Costaisí agus Foinsí maoinithe	Scála ama	Torthaí a mbeifear ag súil leo
(4.1) Aimsigh foinse fuinnimh inathnuaithe tráchtála ar an oileán a bheidh ina bhuntáiste don phobal	4.1.1 Coimisiniú ar Staidéar Féidearthachta Fuinnimh Gaoithe don Oileán	COAMT	UnG	Gearrthéarmach	Beidh an réamhobair déanta do thogra fuinnimh gaoithe pobail ag a mbeidh féidearthacht ioncam agus fostaíocht shuntasach a chur ar fáil don oileán
	4.1.2 Fiosraigh comhpháirtíocht pobail agus comhlachta tráchtála fuinnimh gaoithe bunaithe ar shamhail curtha chun cinn ag Coimisiún Forbartha an Iarthair, nó iad sin curtha i bhfeidhm ar na hoileáin Albanacha Eigg agus Ghia.	COAMT UnG SEI CC D na nG Fiontraí comhlachta fuinnimh	UnG SEI	Gearrthéarmach	
(4.2) Teicneolaíocht inbhuaine agus inathnuaithe a chur ar fáil agus a spreagadh d'fhoirgnimh úra agus dóibh sin atá ann cheana	4.2.1 Togra píolótach nó taispeántach a aithint, cosúil leis an Bhaile Saoire, d'fhuinneamh inathnuaithe agus/nó éifeachtacht fuinnimh	COAMT SEI RnG UnG	RnG UnG	Gearrthéarmach	Beidh an Baile Saoire ag déanamh brabús.
	4.2.2 Teicneolaíocht fuinnimh inathnuaithe agus éifeachtachta fuinnimh a bheith curtha i ngach foirgnimh úr agus a chur i bhfoirgnimh níos sine	COAMT SEI RnG UnG	RnG UnG SEI	Gearr/Fadtéarmach	Beidh an pobal oileánach féindhóthanach.
(4.3) Saothrú bithmhaise	4.3.1 Tabhairt faoi saineolas a chuir ar fáil i dtaca le breosla bithmhaise a fhás ar thalamh neamhúsáidte ar an oileán	SEI Teagasc COAMT Fiontraithe	SEI UnG CnO	Gearrthéarmach	Deiseanna nua gnó d'fheirmeoirí, leas a bhaint as talamh neamh úsáidte; cuir le féin dóthaine na ndaoine

TEAMA : 5 TURASÓIREACHT					
Aidhm	Turasóireacht a láidriú agus a mhéadú				
Cuspóir	Gníomh	Freagracht	Costaisí agus Foinsí maoinithe	Scála ama	Torthaí a mbeifear ag súil leo
(5.1) Forbairt ar áiseanna turasóireachta agus ar lóistín	5.1.1 Forbairt ar an stáisiún feitheoireachta éan agus míol mór	CC D na nG COAMT	CC D na nG	Gearrthéarmaigh	Tiocfaidh níos mó turasóirí chuig an oileán ar thurais lae agus thar oiche.
	5.1.2 Táirgí uathúla áitiúla agus pacáistí a fhorbairt a bhaineann tairbhe iomlán as acmhainní an oileáin féin (suíomh, an fharraige, na daoine, éanacha, Gaeilge), agus comhordú ar chóras iompair do thurasóirí	COAMT UnG	UnG/ CnO RnG SEI		Níos mó gnó agus mar sin níos mó postanna cruthaithe sna seirbhísí agus san turasóireacht.
	5.1.3 Éascaíocht ar fhorbairt promanáid ag Léadhb Garbh	CC D na nG COAMT	CC D na nG RnG		Beidh tuiscint níos fearr ag na hoileánaigh ar a dtimpeallacht agus an gha ata lena chosaint agus a fheabhsú.
	5.1.4 Cur chun cinn na forbartha ar ionad tomadóireachta; iascaireacht slaite ar loch agus ar muir; turais baid cosúil le cuairt ar oileáin eile, fairtheoireacht éan, míol mór agus deilf	RnG Fiontraíthe COAMT	CnE UnG FáilteEireann		Beidh fonn ar thurasóirí a theacht ar ais bliain i ndiaidh bliana.
	5.1.5 Deiseanna fiontair príobháideacha agus pobail a aithint agus a chur chun cinn sa turasóireacht ar an oileán, ina measc lóistín úr agus uasghrádaithe éagsúil, agus áiseanna úra mar chóiriú ardluacha/spa/folctha feamainne	Fiontraíthe COAMT	CnE UnG		
	5.1.6 Athchóiriú agus uasghrádú ar na haonaid sa Bhaile Saoire, le gnéithe	COAMT			

	<p>fuinnimh inathnuaite</p> <p>5.1.7 Forbairt ar áiseanna cosúil le sleamhnán ag Poll a' Mhadaidh, leithris agus foscadh ag an ché farantóireachta</p> <p>5.1.8 Áis campála do phubaill agus do veaineanna campála</p>	<p>SEI UNG</p> <p>RNG DCC</p> <p>RNG DCC</p>			
<p>(5.2) Táirgí úra turasóireachta, cur chun cinn agus áiseanna traenála a fhorbairt</p>	<p>5.2.1 Togra mór suntasach turasóireachta a fhorbairt</p> <p>5.2.2 Áiseanna Caifé/bialanna úra a chur ar fáil nó uasghradú ar na cinn atá ann cheana ag cur béime ar bhia táirgthe go háitiúil. Saintáirgí le brannda Árainn Mhór a fhorbairt, cosúil le hiasc agus bia farraige, Grúdlann, táirgí orgánacha, uan agus caoireoil.</p> <p>5.2.3 Ullmhaigh agus spreag tosaíochtaí turasóireachta bunaithe ar acmhainní an oileáin – an teanga, éanacha, an fharraige; breisluach le cóisir réamhbhainis.</p> <p>5.2.4 Cur chun cinn forbairt an Ionad Turasóireachta, iascaireacht slaithe ar loch agus ar muir, agus turais báid m.sh. chuig oileáin, fairtheoireacht eán, míol mór agus deilf.</p> <p>5.2.5 Cur chun cinn na turasóireachta ar an oileán tríd fheachtais náisiúnta agus láithreáin idirlín.</p>	<p>COAMT</p> <p>Fiontraithe COAMT</p> <p>Fiontraithe COAMT</p> <p>CnO COAMT Lucht Turasóireachta COAMT FAS CnO</p> <p>CNO COAMT FI</p>	<p>Fáilte Éireann UnG UnG CnO</p> <p>CnO UnG</p> <p>CnO</p> <p>FAS CnO</p>		<p>Tiocfaidh níos mó cuairteoirí chuig an oileán.</p> <p>Beidh forbairt ar níos mó gnónna agus deiseanna fostaíochta chun seirbhísí a chur ar fáil don eacnamaíocht turasóireachta.</p> <p>Bhéarfaidh cur chun cinn ar thograí beaga le chéile níos mó cuairteoirí isteach</p> <p>Beidh feabhas ar chaighdeán seirbhíse agus tháirgí turasóireachta.</p>

	<p>5.2.6 Cur traenáil i scileanna turasóireachta agus fáilteachas ar fáil</p> <p>5.2.7 Clár rialta cúrsaí ginearálta i nGaeilge, i gceol tradisiúnta agus in ealaín agus ceardaíocht a chur ar fáil chun cur leis na gníomhaíochtaí turasóireachta.</p>	<p>FAS COAMT</p>		<p>Beidh meas níos mó ag na hoileánaigh ar chultúr agus ar theanga Ghaeilge an oileáin agus bród orthu astu, agus beidh fonn orthu an chuid is fearr a thaispeáint do chuirteoirí.</p>
--	---	----------------------	--	--

TÉAMA: 6 FEIRMEOIREACT AGUS IASCAIREACT					
<i>Aidhm</i>	<i>Deiseanna úra iascaireachta agus feirmeoireachta inbhaine a fhorbairt.</i>				
Cuspóirí	Gníomh	Freagracht	Costaisí agus Foinsí maoinithe	Scála ama	Torthaí a mbeifear ag súil leo
(6.1) Éagsúlú iascaireachta agus ath-thraenáil	6.1.1 Clár traenála d'iascairí ar mian leo éirí as an earnáil sin	Iascairí COAMT FÁS	FAS/UnG	Gearrthéarmach	Éagsúlú agus deiseanna fostaíochta nua a chruthú d'iascairí In earnáil eile
	6.1.2 Cur chun cinn forbairt fiontair dírithe ar earnáil na hiascaireachta, do bharshaothrú san áireamh	Iascairí COAMT FÁS UnG	FAS UnG CnO	Gearrthéarmach/Meantéarmach	
	6.1.3 Éascaíocht ar fhorbairt molta do ché ag Rannagh	Iascairí COAMT CC D na nG	€8m	Gearrthéarmach/Meantéarmach	
(6.2) Éagsúlú talmhaíochta	6.2.1 Táirgeadh organach gairneoireachta a chur chun cinn	COAMT Fiontraithe	UnG CnO	Gearrthéarmach	Leas níos éifeachtaigh a bhaint as talamh, deiseanna gnó agus fostaíochta nua do fheirmeoirí
	6.2.2 Tacaíocht do fhiontair talmhaíochta áitiúla tríd tháirgí le brannda, ina measc caoirigh agus gairneoireacht.			Gearrthéarmach/Meantéarmach	

TÉAMA: 7 TÉAMA FORBARTHA 7.0 ROCHTAIN & CUMARSÁID					
Aidhm	Bonneagar níos sábháilte				
Cuspóirí	Gníomh	Freagracht	Costaisí agus Foinsí maoinithe	Scála ama	Torthaí a mbeifear ag súil leo
(7.1) Rochtain níos solúbtha	7.1.1 Leathnú ar fhóirdheontais don bhád farantóireachta paisinéirí chomh maith le seirbhís báid farantóireachta níos mó.	Comhlacht Farantóireachta RnG	RnG DCRGA	Gearrthéarmach/ Fadtéarmach	Bonneagar feabhsaithe/ costais laghdaithe
	7.1.2 Cinntiú go mbeidh amanna na seirbhísi farantóireachta solúbtha	COAMT		Gearrthéarmach/ Fadtéarmach	
	7.1.3 Leathanbhanda gan sreanga a fhiosrú don oileán	COAMT		Gearrthéarmach	
	7.1.4 Leanúint le clár feabhsúcháin bóthair	COAMT CC D na nG		Gearrthéarmach/ Fadtéarmach	
	7.1.5 Breis soilse poibí ag úsáid fuinnimh gréine	COAMT CC D na nG		Gearrthéarmach	
7.2 Laghdú ar úsáid fheithiclí ar an oileán	7.2.1 Scéim rothar saor in aisce a bhunú do chuairoteoirí	COAMT	Fiontraithe	Meán/Fadtéarmach	Neamhspleáchas na n-oileánaigh a spreagadh
	7.2.2 Fiosrú a dhéanamh ar úsáid fheithiclí le cumhacht leictreach	COAMT			

TÉAMA: 8 DRAMHAÍL					
Aidhm	Deireadh a chur leis an Dumpáil agus an Timpeallacht a fheabhsú				
Cuspóirí	Gníomh	Freagracht	Costaisí agus Foinsí maoinithe	Scála ama	Torthaí a mbeifear ag súil leo
(8.1) Laghdú Dramhaíola	<p>8.1.1 Láthair Conláiste Cathartha a fhorbairt d'athchúrsáil, d'earraí teagartha agus d'ábhair chontúirteacha</p> <p>8.1.2 Bailiúchán dramhaíola níos iontaofa a fhorbairt</p> <p>8.1.3 Fiosraigh féidearthacht áthchúrsála dramhaíola ar an oileán m.sh. dromchlá bóthar</p> <p>8.1.4 Oideachas maidir le laghdú dramhaíola do na hoileánaigh</p> <p>8.1.5 Costas réalaíoch do dhiúscairt dramhaíola a chur ar fáil</p> <p>8.1.6 Leanstan ar aghaidh agus cur chun cinn seirbhíse bailiúcháin na Comhairle Contae d'fheithiclí ré-chaite</p> <p>8.1.7 Cur tús le deánamh muiríne sa bhaile nó sa phobal, agus le tartháil bith-gháis fá choinne teasa agus fuinnimh</p> <p>8.1.8 Comhoibriú leis an Chomhairle Contae i gcur i bhfeidhm an Phlean Bainisteoireachta Dramhaíola don Oileán, cur ar fáil meastúcháin costas réalaíocha, agus clár bainistíochta do bhailiúcháin dramhaíola agus seirbhísí láthair conláiste san áireamh.</p>	COAMT CC D na nG	CC D na nG UnG	Gearrthéarmach	<p>Tiocfaidh feabhas ar timpeallacht an oileáin</p> <p>Tuiscint níos fearr ag an phobail ar na himpleachtaí a bhaineann le truailliú & dumpáil mí dleathach</p> <p>Méadú ar athchúrsáil agus laghdú ar dumpáil midleathach</p> <p>Dearcadh dearfach ag turasóirí I leith an oileáin, agus spreagfaidh an timpeallacht iad theacht ar ais chun an oileán</p>

(8.2) Dump ag Loch Soir a dhruid	8.2.1 Glan suas agus druid an Dump ag Loch Soir	COAMT CC D na nG	DCC	Gearrthéarmach	Foinse uisce an oileáin a chosaint Smál ar an tírdhreach glanta suas
(8.3) Timpeallacht fhisiciúil feabhsaithe	<p>8.3.1 Cur chuige neamhfhulaingteach maidir le dumpáil agus scaipeadh bruscair</p> <p>8.3.2 Tabhair faoi Fheachtais Glanta Suas ar an oileán go rialta</p> <p>8.3.3 Deán iarracht marcanna níos fearr a bhaint amach i gComórtas Bailte Sláightmhara na nOileán</p> <p>8.3.4 Leanstan ar aghaidh agus cur chun cinn seirbhíse bailiúcháin na Comhairle Contae d'fheithiclí ré-chaite</p>	<p>COAMT CC D na nG</p> <p>COAMT CC D na nG</p> <p>COAMT</p> <p>COAMT CC D na nG</p>	<p>CC D na nG</p> <p>Fiontraithe Foinsí príobháideacha</p> <p>CC D na nG</p>	Gearrthéarmach	<p>Oileán níos tarraingtí a chruthú d'oileánaigh agus do chuirteoirí</p> <p>Cuir le saol na n-oileanach</p>

TÉAMA: 9 Tithíocht					
<i>Aidhm</i>	<i>Réimse agus soláthar níos fearr tithíochta</i>				
Cuspóirí	Gníomh	Freagracht	Costaisí agus Foinsí maoinithe	Scála ama	Torthaí a mbeifear ag súil leo
(9.1) Ionad Faoisimh a chur ar fáil	9.1.1 Comhoibriú agus éascaíocht ar amchlár do thógáil an Ionaid Faoisimh	Respond Tony O Gallchóir COAMT	Respond tríd chlár tithíochta náisiúnta na Roinne Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil	Gearr théarmach	Beidh daoine áitiúla agus eisimircí in ann cúram a fháil ina gceantair agus ina dtimpeallacht féin nuair atá siad anonn in aois
(9.2) Better Housing	9.2.1 Fiosrú faoi riachtanas breise tithíochta sóisialta agus inacmhainneach	COAMT CC D na nG - Tithíocht	CC D na nG -Tithíocht	Meán téarmach	Beidh líon na dtithe in ann freastal ar riachtanais an phobail
	9.2.2 Athchóiriú ar fhoirgnimh tradisiúnta a spreagadh	CC D na nG- Oidhreacht COAMT	CC D na nG-Ciste Oidhreachta	Gearr/meán téarmach	Cosaint agus feabhas ar oidhreacht thógtha an oileáin